

Wpływ prezentacji multimedialnych na usprawnianie dynamiki grupy i przyswajanie nowych treści

DOI: 10.47050/jows.2024.2.101-106

Efektywność w nauczaniu języka angielskiego można uzyskać zarówno poprzez korzystanie z podręcznika i materiałów dodatkowych oferowanych przez wydawnictwa, jak i z licznych możliwości nowoczesnych technologii. Jedną z form pracy jest wykonywanie przez uczniów prezentacji multimedialnych. Wprowadzenie ich jako elementu lekcji nie tylko podnosi jej jakość, lecz także wzbogaca wiedzę uczniów oraz usprawnia relacje uczeń–uczeń i nauczyciel–uczeń.

Andrzej Janowski (2002: 55) charakteryzuje klasę szkolną jako grupę społeczną, która została stworzona dla konkretnych celów w szkole. Chociaż każda klasa szkolna jest inna i kieruje się zupełnie innymi normami oraz przyzwyczajeniami, można w niej dostrzec typowe relacje pomiędzy uczniami oraz uczniami i nauczycielem. Z tego względu ważne jest przywołanie pojęcia zwanego „ekologią rówieśniczą”. Wywodzi się ono z ekologicznej teorii systemów, która opisuje, w jaki sposób osoby „osiedlają się” w różnych miejscach (Bronfenbrenner 1979). Proces ten jest typowy dla uczniów klas licealnych, którzy wchodzą ze sobą w interakcje, oddziałują na siebie, socjalizują się, wymieniają spostrzeżeniami, rozwijają swoje pasje i podejmują ważne decyzje dotyczące klasy oraz szkoły, do której przynależą. Wszystko to się sprowadza do opisanie dynamiki grupy w klasie. Wpływa na nią wiele czynników: wyznaczenie lidera w danej klasie, podział ról i zadań, sposoby rozdzielania zadań i ich wykonywania, próby rozwiązywania konfliktów i zapobiegania im, wzajemna pomoc i tolerancja. Dynamika grupy może być zarówno pozytywna, jak i negatywna. Bardziej pożądana jest ta pierwsza, która opiera się na zaufaniu, współpracy, dążeniu do wspólnego celu i wyzbywaniu się negatywnych emocji (Tłuściak-Deliowska 2017b: 109–117).

Badanie i charakterystyka jego uczestników

By sprawdzić, jak na relacje interpersonalne między uczniami oraz proces uczenia się wpływa praca z prezentacją multimedialną, przeprowadziłem badanie z udziałem uczniów klasy trzeciej liceum ogólnokształcącego. Zgodnie z teorią Piageta (2006) w tym okresie uczniowie znajdują się w czwartym stadium, które jest powszechnie znane jako stadium operacji formalnych. Rozwijają się wówczas wśród uczniów myślenie abstrakcyjne i dominuje inteligencja werbalna. Erik Erikson (2000) z kolei przypisuje uczniom w tym przedziale wiekowym do piątego etapu, który opiera się na tożsamości osobowej w kontekście pełnienia ról społecznych. Nastolatki zaczynają bowiem w tym okresie kształtować swoją osobowość i zauważać postrzeganie siebie przez innych. Na tym etapie są też w stanie wziąć większą

MATEUSZ OSTALAK

II Liceum Ogólnokształcące z Oddziałami Dwujęzycznymi im. E. Plater w Sosnowcu

odpowiedzialność za podejmowane przez siebie zadania i są świadomi tego, że czasami należy znaleźć kompromis pomiędzy tym, czego oczekują od siebie, a tym, czego będą oczekiwać od innych.

Opis zadania wykorzystanego do przeprowadzenia badania

Zadanie, którego użyto do przeprowadzenia badania, polegało na przygotowaniu prezentacji multimedialnej i zademonstrowaniu jej na forum klasy. Uczniowie zostali wcześniej poproszeni o dobranie się w pary, aby czuli się komfortowo podczas wspólnej pracy. Pary te losowały następnie karteczki z tematami prezentacji oraz z datą jej przedstawienia. Uczniowie mieli za zadanie przygotować pokaz o wybranym stanie w USA, uwzględniając jego położenie, gospodarkę, klimat, atrakcje turystyczne oraz inne typowe elementy dla danego stanu. Prezentacja miała być przygotowana i omówiona w języku angielskim, na poziomie B2+/C1, który jest adekwatny do poziomu badanej grupy. Musiała ona zawierać istotne komponenty podlegające ocenie: wstęp, rozwinięcie, zakończenie, jeden filmik wideo oraz bank nowego słownictwa dla pozostałych uczniów w klasie. Najważniejsze było to, że uczniowie zostali poproszeni o uwzględnienie na slajdach jak największej liczby elementów wizualnych (rysunki, wykresy, tabele), a jak najmniejszej ilości tekstu. Mogli jedynie umieścić pojedyncze słowa kluczowe albo trudniejsze definicje, które pomogłyby im doprecyzować daną myśl. Miało to na celu rozwijanie ich umiejętności mówienia w języku angielskim i komunikacji z innymi uczniami. Na zaprezentowanie tematu każda para otrzymała 15–30 minut. Czas ten był odmierzany stoperem.

Metodologia

W trakcie badania postawiłem następujące pytania:

1. Czy wspólne tworzenie prezentacji multimedialnej w warunkach domowych bardziej usprawniało relację uczeń–uczeń niż wspólne prezentowanie jej na forum klasy?
2. Jakie czynniki w trakcie prac przygotowawczych miały wpływ na usprawnienie relacji między uczniami?
3. Co pomagało, a co przeszkadzało podczas wspólnego prezentowania na forum klasy?
4. Czy tworzenie prezentacji multimedialnej usprawniło proces przyswajania nowych treści?
5. Czy przedstawianie prezentacji na forum klasy wpłynęło również na wzmocnienie lub osłabienie relacji uczeń–nauczyciel?

Badanie przeprowadziłem wykorzystując dwa narzędzia badawcze. Pierwszym z nich była obserwacja, a drugim wywiad. Obserwacja jawna, którą wykorzystałem podczas lekcji języka angielskiego, miała na celu zweryfikowanie postawionych przeze mnie celów badawczych oraz znalezienie odpowiedzi na nurtujące mnie problemy badawcze. Uczniowie mieli świadomość tego, że są obserwowani, nie znali jednak celu badania i w związku z tym nie wiedzieli, które elementy będą podlegać ocenie albo weryfikacji. Obserwacje były przeprowadzane regularnie co tydzień w piątek podczas prezentacji multimedialnych uczniów. Okres ten obejmował czas od września do grudnia. Prezentacje multimedialne miały trwać 15–30 minut. Wszyscy uczniowie zdążyli zaprezentować swoje tematy w tym zakresie czasu. Wywiad z uczniami był przeprowadzany jeden raz w każdym miesiącu, po zakończonej lekcji. Łącznie w trakcie badania udało mi się przeprowadzić wywiady z dziesięcioma uczniami.

Analiza wypowiedzi zaprezentowanych przez uczniów podczas wywiadu

W poniższej sekcji chciałbym zaprezentować najważniejsze pytania i odpowiedzi, które zostały odnotowane podczas wywiadu, aby zweryfikować cele badania i pytania badawcze. Poniższe fragmenty wywiadów zawierają najistotniejsze treści, które okazały się kluczowe podczas weryfikowania założonych celów badawczych. Przyjmuje się następujące oznaczenia: S (student) oraz N (nauczyciel).

Wywiad nr 1

- N:** Dziękuję wam za świetnie przygotowaną prezentację. Czy wylosowany przez was temat o Ohio sprawił wam jakieś trudności?
- S1:** Dla mnie nie był on problemem. Bez problemu odnalazłem się w tym temacie.
- S2:** Ja również.
- N:** To świetnie! Chciałbym zapytać was, w jaki sposób układała wam się współpraca podczas przygotowywania prezentacji multimedialnej?
- S1:** Spotkaliśmy się trzy razy po lekcjach. Na samym początku zdecydowaliśmy, ile slajdów będziemy tworzyć i jakiej długości one będą. Kolejnym krokiem było podzielenie się zadaniami. Ja zajmowałem się wyszukiwaniem informacji na temat położenia, klimatu oraz gospodarki danego stanu, a mój kolega skupiał się na turystyce, pogodzie i atrakcjach.
- S2:** Bardzo sprawnie nam to poszło. Nie przypuszczaliśmy nawet, że tak łatwo uda się nam dokonać podziału zadań. Jak już to zrobiliśmy, to mogliśmy pomału tworzyć prezentację.
- N:** Czy prezentacje tworzyliście wspólnie w jednym domu, czy każdy z was tworzył slajdy w swoich domach i potem jeden z was sklejał wszystko w jedną całość?
- S1:** Tworzyliśmy prezentację od początku do końca w jednym domu. Była to nasza praca wspólna i chcieliśmy to wszystko zrobić razem, a przy okazji miło spędzić czas.
- N:** Ile razy po utworzeniu prezentacji ćwicziliście to przed finałowym wystąpieniem?
- S1:** Pamiętam, że dość wiele razy. Chcieliśmy się zmieścić w czasie i to chyba było najbardziej stresujące.
- N:** Stresujące? Czy to znaczy, że był to jeden z czynników, który mógł zakłócić wam proces wspólnego prezentowania tematu?
- S2:** Może nie tyle zakłócić, ile sprawić, że bardzo przejmowaliśmy się tym zadaniem. Wiedzieliśmy, że prezentację mamy dokładnie opracowaną, ale się baliśmy, że się nie wyrobimy czasowo.
- N:** Jak oceniacie swoje wystąpienie publiczne? Czy wszystko poszło zgodnie z planem?
- S1:** Według mnie tak. Udało się nam zmieścić w czasie i mam nadzieję, że nie popełniliśmy, aż tak dużo błędów (śmiech).
- S2:** Ja się trochę stresowałem. Wiedziałem, że umiem to, co chciałem zaprezentować, ale bałem się, czy kolega nie przedłuży swojej wypowiedzi, co by z kolei oznaczało, że ja muszę trochę przyspieszyć. Na pewno ogromnie pomagały nam nasze gesty niewerbalne. Wiedziałem, że jak kolega skończył swoją część i skierował wzrok na mnie, to oznaczało, że ruch jest po mojej stronie.
- N:** Świetna współpraca! Czy jest coś jeszcze, co wam pomagało podczas prezentacji?
- S1:** Tak. Pomagało mi to, że mój kolega zawsze nawiązywał do mojego kolejnego slajdu, co sprawiało, że wiedziałem, kiedy będzie moja kolej.
- N:** W jaki sposób nawiązywał do kolejnego slajdu?
- S1:** Nawiązywał, używając zdań: „Za chwilę dowiecie się czegoś więcej o klimacie danego stanu” albo „W kolejnym slajdzie zobaczycie, w jaki sposób turystyka wpływa na gospodarkę danego kraju”.
- N:** Czy taka wspólna forma współpracy odpowiada wam i chcielibyście więcej takich prezentacji przygotować w przyszłości?
- S1:** Jak najbardziej tak. Wzajemna burza mózgów sprawiła, że bardzo szybko opracowaliśmy ten temat. Do tego wszystkiego mogliśmy się pośmiać i miło spędzić ten czas.
- S2:** Mnie również się podobało. Systematyczna praca i wzajemne słuchanie siebie odgrywają ogromną rolę w wystąpieniach publicznych, a nawet w trakcie przygotowań.

Wnioski

Wspólne tworzenie prezentacji multimedialnej wpłynęło pozytywnie na wzmocnienie relacji uczeń–uczeń. Uczniowie nie mieli żadnych problemów z nawiązaniem współpracy oraz bardzo dobrze poradzi sobie z podziałem obowiązków. Potencjalny stres, który mógł się pojawić, był wywołany przez dwa czynniki. Pierwszy obejmował ograniczenia czasowe, które związane były z przedstawieniem prezentacji multimedialnej na forum klasy. Uczniowie mieli świadomość tego, że muszą zakończyć swoje przemówienia w czasie 30 minut. Drugi czynnik stresogenny wiązał się z faktem, że uczniowie nie do końca byli w stanie przewidzieć swoje zachowanie podczas prezentowania danej partii materiału (obawy dotyczyły głównie tego, że jeden z uczniów zbyt długo będzie przedstawiał swoje treści, co może spowodować opóźnienie). Pomocne okazały się gesty niewerbalne (kontakt wzrokowy) oraz wzajemne naprowadzanie się podczas prezentowania kolejnych slajdów.

Kolejny fragment wywiadu, który chciałbym zaprezentować w niniejszym artykule, różni się trochę od wywiadu zaprezentowanego powyżej.

Wywiad nr 2

N: Dziękuję wam za zaprezentowanie tak wielu informacji o Florydzie. Czy możecie mi powiedzieć, w jaki sposób przebiegała wasza współpraca, zanim pojawiliście się tutaj, na forum klasy?

S1: Współpraca układała się dobrze – podzieliliśmy się zadaniami i każdy z nas w domu przygotował swoje slajdy, które potem połączyliśmy w jedną prezentację.

N: Czyli rozumiem, że każdy z was przygotowywał slajdy osobno w swoim domu?

S2: Tak. Wynikało to głównie z oszczędności czasu. Nie mieszkamy zbyt blisko siebie. Dojazd zająłby nam dużo czasu, a biorąc pod uwagę godziny, o których kończymy nasze lekcje, i ilość nauki, jaką mamy codziennie do przyswojenia, uznaliśmy, że takie rozwiązanie będzie lepsze i faktycznie tak było.

N: Rozumiem. Czy napotkaliście jakieś trudności w tworzeniu prezentacji multimedialnej?

S1: Hmm. Dla mnie największą trudnością był dobór informacji. Bałem się, że wybiorę takie treści, o których ciężko mi będzie opowiadać, biorąc pod uwagę fakt, że na slajdach nie można było umieszczać zbyt dużej ilości tekstu. Wiadomo, że słownictwo również było bardziej zaawansowane, ponieważ pojawiały się treści związane z zaludnieniem, przemysłem, gospodarką, czy nawet klimatem.

S2: Zgadza się z moim kolegą. Dobór treści odgrywał tutaj stosunkowo ważną rolę. Nie chcieliśmy wybrać czegoś zbyt oczywistego, ale też nie chcieliśmy przesadzać z treściami.

N: Rozumiem. Treści, które dobraliście, były naprawdę fantastyczne. Jakie dostrzegacie plusy wystąpień wraz z prezentacjami multimedialnymi?

S1: Dla mnie największą zaletą jest to, że mogę usprawniać swoje umiejętności językowe, które obejmują nie tylko wzbogacenie słownictwa, lecz także płynność wymowy, komunikację oraz zwracanie uwagi na poprawność gramatyczną tworzonych przeze mnie wypowiedzi. Dodatkowo poprzez tworzenie slajdów byłem w stanie zapamiętać więcej informacji o tym, co robię.

S2: Jeśli chodzi o mnie, takie wystąpienia stresują mnie trochę. Obawiam się, że wciąż mam pewne bariery językowe i komunikacyjne, które nie zawsze pozwalają mi w pełni przekazać treści w taki sposób, w jaki bym chciał. Mam świadomość tego, że popełniłem parę błędów podczas prezentowania moich slajdów, i nie chciałem wracać do nich i ich poprawiać, ponieważ wiem, że wtedy już całkowicie nic bym nie powiedział. W warunkach domowych mogłem liczyć na jakąś wiadomość zwrotną od mojego kolegi, co w pewnym stopniu pomagało mi i dawało do zrozumienia, nad czym jeszcze muszę popracować.

S1: Jeśli chodzi o mnie, to jedynym czynnikiem stresowym, który mógł się pojawić, była obecność nauczyciela, który obserwował nasze przemówienia. Może nie tyle nauczyciel, ile sam fakt bycia obserwowanym i ocenianym sprawia, że poziom stresu lekko się

podnosił. Jednakże pana gesty niewerbalne (potakiwanie głową, uśmiechanie się, kontakt wzrokowy) sprawiały, że czułem się pewniej podczas tej mojej prezentacji.

Wnioski

Zaprezentowany fragment wywiadu pokazuje, że obecność fizyczna w jednym miejscu nie jest kluczowym elementem do stworzenia wspólnej idealnej prezentacji multimedialnej. Uczniowie stwierdzili, że dobra współpraca, wzajemna komunikacja i podział obowiązków są połową sukcesu, jeśli chodzi o osiągnięcie zamierzonych rezultatów. Uczniowie zgadzają się z faktem, że sam proces tworzenia, wygłaszania prezentacji multimedialnej i poszukiwania nowych informacji zdecydowanie wpływa pozytywnie na ich proces uczenia się. Dzięki temu nie tylko pogłębiają wiedzę z danego zakresu, lecz także usprawniają swoje umiejętności językowe i komunikacyjne. Czynniki stresogenne, które mogą się pojawić podczas wygłaszania prezentacji multimedialnej, mogą być związane z barierą językową i komunikacyjną oraz z faktem bycia obserwowanym przez nauczyciela. Dodatkowym ograniczeniem bywa to, że zbyt mała ilość napisanego tekstu na slajdach silnie mobilizuje uczniów do mówienia w języku obcym, co w niektórych przypadkach może wywoływać większy stres. Odczytanie informacji jest z reguły łatwiejsze niż mówienie o czymś z pamięci. Stres, który może się uaktywnić podczas wygłaszanej prezentacji, może mieć negatywny wpływ na zakłócenie procesu komunikacyjnego, co w końcowym efekcie sprawia, że może obniżyć się jakość wygłaszanego przemówienia. Informacja zwrotna uzyskana podczas tworzenia lub prezentowania danego materiału pozytywnie wpływa na usprawnienie procesu dydaktycznego.

Wnioski z obserwacji jawnej prowadzonej przez nauczyciela podczas wygłaszanych prezentacji

W okresie od września do grudnia publicznie wystąpiło 30 uczniów z 15 prezentacjami. Wszyscy z nich wyrazili pozytywną opinię o pracy w parach. Uczniowie nie mieli problemów, aby zmieścić się w wymaganym przedziale czasowym od 15 do 30 minut. Jeden uczeń potrzebował 5 minut więcej na to, aby przeprowadzić podsumowującą grę dydaktyczną na koniec swojej prezentacji. W tabeli poniżej zestawiono najważniejsze wnioski dotyczące tego, w jaki sposób tworzenie i przedstawianie prezentacji multimedialnych może wpłynąć na relacje uczeń–uczeń oraz uczeń–nauczyciel, które zaobserwowano podczas wystąpień publicznych.

Tab. 1. Porównanie relacji uczeń–uczeń oraz uczeń–nauczyciel podczas tworzenia i omawiania prezentacji

RELACJA UCZEŃ-UCZEŃ	RELACJA UCZEŃ-NAUCZYCIEL
<ul style="list-style-type: none"> – współpraca oparta na zrozumieniu i słuchaniu siebie nawzajem – dzielenie się pracą i systematyczność w wykonywaniu zadania pozytywnie wpływa na rozwój procesu dydaktycznego – rola komunikacji werbalnej i niewerbalnej odgrywa dużą rolę podczas prezentowania danego tematu na forum klasy (gesty, kontakt wzrokowy, uśmiech, przytakiwanie głową itp.) – stres związany z tym, że kolega/koleżanka potrafi mówić lepiej po angielsku i bariery językowe nie będą stanowić dla niego/niej żadnego problemu – stres związany z tym, że kolega/koleżanka zapomni jakiejś treści i potrzebna będzie pomoc współtowarzysza – stres spowodowany wydłużeniem czasu prezentowania przez jednego z uczestników prezentacji – stres wywołany pytaniami zadawanymi przez grupę (pytania dotyczące treści prezentowanego materiału) 	<ul style="list-style-type: none"> – obecność nauczyciela jako jeden z czynników stresogennych, które mogą się pojawić podczas prezentowania danego tematu (fakt bycia obserwowanym i ocenianym) – nauczyciel jako pomocnik i „drogowskaz” podczas prezentowanego tematu (rola komunikacji werbalnej i niewerbalnej podczas słuchania prezentujących) – nauczyciel jako źródło wiedzy (pomoc przed tworzeniem prezentacji multimedialnej) – informacja zwrotna jako niezbędny element prezentacji multimedialnej (przekazanie uczniom, co było wykonane poprawnie, nad czym należy jeszcze popracować, wskazanie mocnych i słabszych stron)

Źródło: opracowanie własne.

Podsumowanie

Aktywne wykorzystanie prezentacji multimedialnych na lekcjach języka angielskiego wpływa nie tylko na jakość przyswajanego materiału, lecz także na rozwój dynamiki grupy. Zaprezentowane wyniki badań pokazują, że zarówno proces tworzenia prezentacji multimedialnej, jak i sposób jej przedstawiania mogą się przyczynić do usprawnienia relacji uczeń–uczeń oraz uczeń–nauczyciel. Dotyczy to całej grupy społecznej, jaką jest dana klasa. Każdy uczeń spełnia przypisane mu role społeczne, które pomagają mu w usprawnianiu relacji interpersonalnych. Praca w parach oraz współpraca to nieodłączne elementy procesu komunikacji. Z kolei sam proces tworzenia prezentacji, poszukiwania niezbędnych informacji oraz selekcji najbardziej istotnych faktów wzmacnia przyswajanie nowych treści.

Wykorzystanie prezentacji multimedialnych na lekcjach języka angielskiego sprawia, że uczeń ma również okazję do przełamania barier językowych i rozwijania umiejętności językowych w zakresie danego tematu. Potencjalne czynniki stresogenne mogą mieć wpływ na to, w jaki sposób przedstawimy daną prezentację, ale nie możemy zapominać o tym, że te same czynniki pomagają nam przyzwyczajać się do funkcjonowania w stresujących sytuacjach.

BIBLIOGRAFIA

- Bronfenbrenner, U. (1979), *The Ecology of Human Development: Experiments by Nature and Design*, Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Erikson, E.H. (2000), *Dzieciństwo i społeczeństwo*, Warszawa: Wydawnictwo Rebis.
- Janowski, A. (2002), *Pedagogika praktyczna. Zarys problematyki, zdrowy rozsądek, wyniki badań*, Warszawa: Fraszka Edukacyjna.
- Piaget, J. (2006), *Studia z psychologii rozwoju*, Warszawa: WN PWN.
- Tłuściak-Deliowska, A. (2017b), *Dręczenie szkolne. Społeczno-pedagogiczna analiza zjawiska*, Warszawa: Wydawnictwo APS.

DR MATEUSZ OSTALAK Doktor nauk humanistycznych w zakresie językoznawstwa, absolwent Uniwersytetu Śląskiego, nauczyciel mianowany języka angielskiego w II Liceum Ogólnokształcącym z Oddziałami Dwujęzycznymi im. E. Plater w Sosnowcu, egzaminator OKE, autor artykułów z zakresu językoznawstwa i metodyki nauczania języka angielskiego.

Artykuł został pozytywnie zaopiniowany przez recenzenta zewnętrznego „JOwS” w procedurze *double-blind review*.